

SPREUKEN

3

Wijsheid als Gods leiding en de gevolgen van een wijs, nederig en rechtvaardig leven.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/spreuken/3

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Spreuken 1–9 en de stem van wijsheid	3 min	4
2	Gods leiding door wijsheid en verstand	3 min	5
3	Logica, uitgangspunten en Gods stem	4 min	6
4	Wijsheid als weg naar een lang leven	2 min	8
5	De verslaving aan gevaar en prikkels	3 min	9
6	Dwaas leven verkort het leven	2 min	11
7	God erkennen in al je wegen	3 min	12
8	God eren met bezit en eerstelingen	4 min	14
9	Gods tuchtiging als teken van liefde	2 min	16
10	Wijsheid als boom des levens	4 min	17
11	De boom des levens in andere spreuken	3 min	19
12	Een heilzame tong bevordert geestelijk leven	2 min	21
13	Wijsheid in schepping, veiligheid en rust	4 min	22
14	Goeddoen, schulden betalen en naasten steunen	6 min	25

15	God deelt Zijn geheimen met Zijn vrienden	5 min	28
16	God geeft de nederigen genade en kracht	3 min	31
17	Hoogmoed maakt God tot tegenstander	2 min	33
18	Jezelf vernederen en anderen voorrang geven	3 min	34
19	Nederigheid als nuchtere zelfkennis	3 min	36
20	Nederigheid gaat aan genade vooraf	3 min	37
	Om verder te lezen		39

1

Spreuken 1–9 en de stem van wijsheid

De vorige keer bekeken we het boek Spreuken in grote lijnen. Aan het begin van die bijeenkomst dacht ik dat we de verschillende gedeelten slechts vluchtig zouden behandelen, maar uiteindelijk hebben we grote stukken gelezen. Ik ben van plan daarmee door te gaan, omdat het eerste gedeelte van Spreuken, hoofdstuk 1 tot en met 9, anders is dan het grootste deel van het boek. Hoofdstuk 1 tot en met 9 is niet simpelweg een verzameling spreuken of gezegden. Het is meer een uitvoerige oproep, bijna als een preek, van een vader aan zijn zoon om wijs te zijn. Hij probeert zijn zoon waardering bij te brengen voor de waarde van wijsheid, in tegenstelling tot de dingen die een jongeman zouden kunnen verleiden tot bezigheden die directer bevredigend of spannender zijn. In wezen probeert hij ervoor te zorgen dat zijn zoon geen dwaas is.

De eerste negen hoofdstukken vormen echt het eerste deel van het boek, en die hoofdstukken zijn weer onderverdeeld in enkele kleinere gedeelten. Vers 1 tot en met 7 was, zoals ik zei, zoiets als een inleiding op het hele boek. Vervolgens is een deel van de rest van hoofdstuk 1, vers 8 tot en met 19, eenvoudigweg een waarschuwing om niet met de verkeerde mensen om te gaan, met een stel dwazen. Ze kunnen je verleiden met beloften van gedeelde rijkdom en avontuur, maar hij zegt dat ze je in een val lokken. Zelfs een vogel kan een val zien wanneer die voor hem wordt uitgezet en zal die vermijden. Je moet dus minstens zo wijs zijn als een vogel en een overduidelijke val vermijden.

Het laatste gedeelte van dat hoofdstuk, vers 20 tot en met 33, is een preek die door de wijsheid wordt gehouden. Het is min of meer een berisping van de onverstandigen, degenen die niets aan wijsheid menen te hebben en er geen belangstelling voor hebben. Het gedeelte maakt duidelijk dat iemand die zich tot de wijsheid wendt, zal ontdekken dat dit lonend is. De wijsheid zegt:

Keert u zich tot Mijn bestraffing, zie, Ik zal Mijn Geest over u uitstorten, Mijn woorden u bekendmaken.

SPREUKEN 1:23

De geest van wijsheid zal komen over degene die haar op de juiste manier zoekt, en:

Ik zal mijn woorden tot je spreken.

Het klinkt alsof God spreekt. In veel opzichten is dat natuurlijk ook zo, want de wijsheid is de stem van God.

2

Gods leiding door wijsheid en verstand

Daarom hebben we eerder gezegd dat wijsheid een middel is waardoor God leiding geeft. Het is niet het enige middel waardoor God leiding geeft. Er zijn andere manieren waarop God leidt. Maar wanneer mensen aan Gods leiding denken, denken ze vaak alleen aan de geschreven Schriften, of alleen aan iets wat net iets anders is, iets geheimzinnigers, mystieks of profetisch: een stem van God vanbinnen. Maar in werkelijkheid is wijsheid waarschijnlijk datgene waarvan God wil dat wij het meestal gebruiken.

Het Woord van God, het geschreven Woord van God, en wat wij uit dat Woord weten, voorzien ons zeker voortdurend van inzicht. Dat vormt in feite wat wij als wijsheid herkennen. Dagelijks maken we honderden verstandige keuzes zonder het zelfs maar te beseffen. We beseffen pas dat we voortdurend verstandige keuzes maken wanneer

we dat nalaten en ergens een dwaze keuze in maken. Op dat moment lijkt het misschien iets kleins, maar wanneer er ongewenste gevolgen zijn, beseffen we: 'Ik had wijzer moeten zijn toen ik dat deed. Ik had daar beter over moeten nadenken.'

Keuzes maken omdat je erover hebt nagedacht en omdat ze redelijk en wijs zijn, is niet ongeestelijk. Sommige mensen denken dat je daarmee het geestelijke verwaarloost en alleen op je eigen inzicht vertrouwt. Natuurlijk zegt hoofdstuk 3 van Spreuken dat je niet op je eigen inzicht moet steunen. Hoofdstuk 3, vers 5, zegt:

Vertrouw op de HEERE met heel je hart, en steun op je eigen inzicht niet.

SPREUKEN 3:5

Toch beschouwt Salomo wijsheid kennelijk niet zozeer als je eigen inzicht, maar als wat God meedeelt aan het oplettende hart en verstand.

Soms voelt het als je eigen inzicht, omdat het heel natuurlijk in je gedachten kan opkomen als je een wijs mens bent. Als je wijs bent, komt wijsheid vanzelf naar boven wanneer je over dingen nadenkt. Je denkt er op een wijze manier over na. Daardoor kan het je eigen inzicht lijken. Maar wanneer hij zegt: 'Vertrouw op de Heere en steun niet op je eigen inzicht', bedoelt hij duidelijk elke natuurlijke redenering die in strijd zou zijn met vertrouwen op de Heere. Het is een tegenstelling. Vertrouw op de Heere; doe niet het tegenovergestelde van vertrouwen op de Heere. Denk niet dat vertrouwen op de Heere volgens jouw redenering onlogisch is, om vervolgens je gebrekkige redenering te volgen.

3

Logica, uitgangspunten en Gods stem

Er bestaat zoiets als verkeerd redeneren. Er bestaat, denk ik, zoiets als vleselijke logica. Maar één ding dat we over logica moeten begrijpen, is dat logica op wiskunde lijkt. Als je haar goed toepast, levert ze altijd het juiste antwoord op. Maar je kunt bij het rekenen fouten maken, net zoals je redeneerfouten kunt maken en tot verkeerde conclusies kunt komen.

Er zijn twee manieren waarop je, laten we zeggen, een fout zou kunnen maken bij het in evenwicht brengen van je kasboek. Stel dat je met een bedrag begint en daar iets van aftrekt of iets bij optelt. Je telt correct op en trekt correct af, maar het bedrag waarmee je begint, is verkeerd. Dan krijg je het verkeerde antwoord. Je bent met het verkeerde bedrag begonnen, ook al was je methode uitstekend. Dan is er nog de andere mogelijkheid: je hebt het juiste bedrag, maar je rekent slecht en telt of trekt verkeerd af. Dan krijg je eveneens het verkeerde antwoord. Bij rekenen zijn er, net als bij logica, twee manieren waarop het mis kan gaan. De ene is dat je met de verkeerde informatie begint. De andere is dat je met de juiste informatie begint en daar vervolgens verkeerd mee omgaat. Als je een onverstandige keuze maakt, als je iets dwaas doet, dan had je in wezen óf een verkeerd uitgangspunt voor je denken, óf je hebt de logica niet consequent gevolgd. Logica is eenvoudigweg rationaliteit en redelijkheid. Alle logica begint met een bepaalde premisse en redeneert dat, als die premisse waar is, daaruit vanzelf en logisch onvermijdelijk iets anders moet volgen.

Maar als je met de verkeerde premisse begint, bijvoorbeeld met de premisse dat er geen God is, dan kun je heel logisch zijn, maar toch heel verkeerd redeneren. Je zult tot de verkeerde conclusies komen, omdat je de verkeerde premisse hebt. Als je begint met de vreze van God, hoef je daarna alleen nog maar juist te redeneren om tot het juiste antwoord te komen. Je moet helder denken, denken zoals je dat redelijkerwijs behoort te doen.

Mensen doen dat niet altijd, omdat ze denken dat rationeel denken... Vooral christenen denken vaak dat rationeel denken gewoon werelds is en dat wij van God moeten horen. We moeten ongetwijfeld bij veel gelegenheden van God horen, maar bij alle gelegenheden moeten we redelijk handelen. Ik geloof werkelijk dat sommige geestelijke gemeenschappen de neiging hebben het verstand en de rationaliteit minder hoog te waarderen, omdat zij denken dat iedereen die kan gebruiken. Je hoeft geen geestelijk mens te zijn om rationeel te denken. Wij willen rechtstreeks woorden van God ontvangen. Dat is ons unieke terrein als geestelijke mensen.

Misschien is dat zo, maar eigenlijk is het niet zo. God spreekt namelijk ook tot goddeloze mensen, zoals Bileam en koning Saul, en zelfs Saulus van Tarsus op de weg naar Damascus. God spreekt soms tot mensen die niet godvruchtig zijn. Het ontvangen van woorden van God is dus niet het unieke terrein van christenen. Maar

ons wordt gezegd dat we Wijsheid moeten zoeken. Je zou kunnen zeggen dat Wijsheid de stem van God is die in het verstand van een godvruchtig mens spreekt. In deze redevoering die Wijsheid houdt, spreekt zij dan ook alsof zij God is, hoewel zij aan het einde van hoofdstuk 1 als een vrouw wordt voorgesteld. Je zou de indruk kunnen krijgen dat luisteren naar Wijsheid hetzelfde is als luisteren naar God. En ik denk dat Salomo wil dat wij het zo begrijpen. Wijsheid is een echt middel om de gedachten van God te kennen en leiding van God te ontvangen.

4

Wijsheid als weg naar een lang leven

Nu staat er in de hoofdstukken 2 tot en met 7 een aansporing om de onderwijzingen en geboden van ouders in acht te nemen, en die aansporing vertakt zich in verschillende richtingen. We hebben hoofdstuk 2 gelezen en zijn bij hoofdstuk 3 aangekomen. Ik wil dat hoofdstuk bekijken. We zullen niet uitvoerig ingaan op alles wat erin staat, maar we maken nog steeds een overzicht van het boek, zij het tamelijk langzaam.

Uiteindelijk zullen we elk onderwerp bekijken waarover het boek spreekt, en daarna alle spreken over die onderwerpen afzonderlijk bekijken.

Mijn zoon, vergeet mijn onderricht niet, en laat je hart mijn geboden in acht nemen,

SPREUKEN 3:1

Dat lijkt enigszins op de manier waarop hoofdstuk 2 begon:

Mijn zoon, als je mijn woorden aanneemt, en mijn geboden bij je opbergt,

SPREUKEN 2:1

Dit is een aansporing aan zijn zoon om te luisteren naar wat zijn vader zegt, omdat zijn vader hem de wegen van God en de wegen van Wijsheid zal leren.

want lengte van dagen en jaren van leven en vrede zullen ze voor jou vermeederen.

SPREUKEN 3:2

Ook dit is weer een algemene uitspraak. Je zult niet noodzakelijk lang leven omdat je wijs bent geweest. Je zou het slachtoffer kunnen worden van een natuurramp, een ongeluk, een aanval door een misdadiger, oorlog of zelfs ziekte. Er is geen garantie. Het is niet bedoeld als garantie. Er wordt gezegd dat wijs gedrag doorgaans tot een lang leven leidt, terwijl dwaas gedrag doorgaans je leven verkort. Dat kan gebeuren doordat het je gezondheid ruïneert door de ondeugden waaraan je je overgeeft wanneer je dwaas bent. Ondeugden kunnen je gezondheid schaden. Daardoor kun je er voor je tijd oud uitzien en voortijdig sterven. Of het kan komen doordat dwaze en zondige gewoonten je vaak brengen tot gedrag dat lichamelijk gevaar oplevert en tot het omgaan met gevaarlijke groepen, die misschien in aanraking komen met justitie of elkaar te gronde richten.

5

De verslaving aan gevaar en prikkels

Dat is niet altijd zo, maar over het algemeen zal een wijzer mens bepaalde dingen vermijden. Ik denk soms aan mensen die het leuk vinden om gevaarlijke dingen te doen, gewoon voor hun plezier. Ik wil hen niet bekritisieren. Ze zijn veel moediger dan ik. Er zijn mensen die graag parachutespringen of vanaf heel hoge dingen bungeejumpen, of nog extremere dingen doen. Dat is eigenlijk niet eens zo gevaarlijk vergeleken met sommige dingen die mensen voor hun plezier doen. Ik neem aan dat het hun een adrenalinekick geeft, maar echt wijs komt het op mij niet over. Ze nemen beslist hun leven in eigen hand, en dat doen wij allemaal. Iedere keer dat we uit bed komen en de deur uitgaan, nemen we ons leven in eigen hand. We weten niet of we, wanneer we naar buiten gaan, door een dronken automobilist zullen worden aangereden of wat er zal gebeuren. Het leven is gevaarlijk.

Maar moedwillig het gevaar opzoeken omdat het een adrenalinekick geeft, lijkt mij niet de weg van de wijsheid. In sommige opzichten is het niet bewonderenswaardiger dan verslaafd zijn aan alcohol of drugs. Het is een verslaving aan adrenaline. Dat is ook een chemische stof. Het is een chemische verslaving, en net als bij andere chemische verslavingen moet je de dosis steeds verhogen. Het is niet genoeg. Denk eens aan de ontwikkeling die films tijdens ons leven hebben doorgemaakt. Spannende films waren vroeger cowboy-en-indiaa-films, van die films waarin er maar op los werd geschoten. Nu moet je zien hoe de hoofden van mensen uit elkaar spatten. De speciale effecten moeten veel explicieter zijn, anders is het maar saai. Denk eens aan de films die je vijftien jaar geleden bekeek en aan de speciale effecten. Of denk aan Star Wars. Toen Star Wars uitkwam, was iedereen laaiend enthousiast over alle speciale effecten in die film. Er zaten ongeveer twintig keer zoveel speciale effecten in als in 2001: A Space Odyssey, die voor zijn tijd de norm had bepaald. 'Kijk eens naar al die speciale effecten!' Nou, dat was veertig, vijfendertig of ongeveer zoveel jaar geleden. Als je Star Wars nu bekijkt, geniet je er misschien van, maar de speciale effecten zijn niet indrukwekkend. Ze maken je niet enthousiast. Ze verbluffen je niet.

Zelfs met animatiefilms is het nu hetzelfde. Toen ik kind was, was ik gefascineerd door The Sword in the Stone, Snow White en zulke films. Tekenfilms zien er tegenwoordig precies zo uit als het echte leven. Het is verbazingwekkend. Je kijkt ernaar en bent verbaasd, maar niet lang. Na een paar jaar zullen ze met iets moeten komen wat nog verder gaat. Wanneer je alleen maar plezier en prikkels zoekt, zullen dingen die je nu sterk prikkelen na verloop van tijd niet meer hetzelfde effect op je hebben. Je moet meer hebben.

Veel mensen doen gevaarlijke dingen omdat ze op zoek zijn naar die adrenalinekick die ze niet meer kunnen krijgen van dingen die niet gevaarlijk zijn. Soms vraag ik me af of mensen uiteindelijk echte snufffilms zullen moeten zien om nog opgewonden te raken. Je hebt namelijk al zo vaak gezien hoe de gruwelijke, gewelddadige dood van mensen wordt nagebootst, dat je er gewoon blasé over raakt. Het is bijna alsof je deze keer iemand echt moet zien worden gedood, anders... En wat komt er daarna?

6

Dwaas leven verkort het leven

Het is niet wijs om de verkeerde dingen na te jagen, of dingen die niet overeenkomen met wat God voor jou in gedachten heeft. Maar mensen doen dat wel, en in veel opzichten is het dwaas. Dwaasheid kan je leven verkorten. Mensen met echt gevaarlijke hobby's zullen vaak merken dat ze niet zo lang leven, hoewel ze wel een leuke tijd hebben gehad. Soms is dat het enige wat voor hen telt. Mensen zijn vaak niet geïnteresseerd in een lang leven. Ze zijn er alleen in geïnteresseerd te genieten van het leven dat ze hebben. Dat is niet wijs.

Ik had een familielid dat overleed. Hij stierf niet heel jong, maar hij stierf wel jonger dan nodig was geweest. Hij had kanker en rookte nog steeds sigaretten. Blijkbaar was het roken van sigaretten de oorzaak van zijn kanker. Door de kanker was hij tot heel weinig in staat, maar hij wilde gewoon blijven roken in plaats van ermee te stoppen. Hij zei: 'Het zal mijn leven verkorten, maar ik zal er meer van genieten.' Zo denken dwaze mensen. Er meer van genieten? Maar is je leven bedoeld voor genot? Als je God enkele jaren van je leven ontnemt, heeft Hij daar werkelijk recht op.

Iemand vertelde me over een predikant die buitensporig zwaar was. Een andere predikant kwam naar hem toe en zei: 'Ik heb een woord van de Heere voor je. Je berooft God.'

De predikant zei: 'Waarvan beroof ik God?'

'Je berooft Hem van jaren van je leven, omdat je niet gezond eet. Je werkt een vroegtijdige dood in de hand, of je zoekt die op zijn minst op.'

Mensen met overgewicht, of mensen die roken en zulke dingen doen, leven soms lang. Maar als alle andere omstandigheden gelijk zijn, zullen ze niet zo lang leven wanneer ze op dwaze manieren eten, zich gedragen en zich vermaken. Wijsheid leidt doorgaans tot lengte van dagen, zei Salomo, en tot vrede. Je zult veel minder conflicten met mensen hebben als je de wegen van de wijsheid volgt. Tact, bedachtzaamheid en goedheid maken allemaal deel uit van wijsheid. Als je goed bent voor mensen, zullen

er nog steeds mensen zijn die je niet mogen, maar op die manier zul je minder vijanden hebben. Je zult een vrediger leven hebben. Wijsheid levert een goed rendement op.

7

God erkennen in al je wegen

Hij zegt in vers 3:

Mogen goedertierenheid en trouw jou niet verlaten. Bind ze om je hals, schrijf ze op de tafel van je hart,

SPREUKEN 3:3

Dat wil zeggen: wees iemand die barmhartigheid toont en die de waarheid volgt. Houd daar niet mee op. Laat die eigenschappen je niet verlaten.

vind gunst en goed verstand in de ogen van God en mens.

SPREUKEN 3:4

In vers 5 en 6 staat: 'Vertrouw op de HEERE met heel je hart en steun op je eigen inzicht niet. Ken Hem in al je wegen, dan zal Hij je paden rechtmaken.' Erken Gods soevereiniteit en Gods heerschappij over je leven. Erken Hem in alles, en Hij zal je paden rechtmaken.

Iemand vertelde ons iets. Het was Dave, die met zijn vrouw op bezoek was. Hij zei dat hij bij een groep christelijke vaklieden of zakenmensen was geweest, of zoiets. Volgens mij is het een groep uit zijn gemeente, als ik me niet vergis. Ze spraken over de manier waarop ze zakendoen. Hij zei dat ze openlijk verklaarden dat ze in hun denken een scheiding maken tussen hun geloof en hun zaken. Dat wil zeggen: ze hebben bepaalde normen waarnaar ze moeten leven als het om hun geloofsleven gaat, maar in hun zakenleven houden ze zich niet aan die normen. Ik neem aan dat ze het niet erg winstgevend vinden om volkomen eerlijk te zijn, of om niet hebzuchtig of eerzuchtig te zijn. Hij bewonderde hen omdat ze het toegaven, maar ze leken niet genoeg verstand

te hebben om te beseffen dat het iets slechts was om toe te geven. Ze zeiden het alsof dat de normale gang van zaken was. Ze dachten: ‘Natuurlijk moet je je in de gemeente op een bepaalde manier gedragen, maar in het zakenleven is het daarbuiten ieder voor zich. Dan moet je een ander stel morele regels hanteren.’

Salomo zegt van niet: je erkent de Heere in al je wegen, bij al je bezigheden. Bij al je bezigheden leef je in het besef dat God de Heere is, dat God Degene is Die je geacht wordt te behagen. Dan zal Hij je paden leiden.

Wees niet wijs in je eigen ogen: vrees de HEERE en keer je af van het kwade.

SPREUKEN 3:7

De vreze des Heeren brengt iemand ertoe zich van het kwaad af te keren. Er staat later een spreuk die zegt:

Uit ontzag voor de Heer keren mensen zich af van het kwaad.

Denk niet dat je slimmer bent dan God, maar vrees God en doe wat Hem behaagt. Denk niet dat je Hem te slim af kunt zijn en in plaats daarvan kunt krijgen wat je zelf wilt.

Het zal een medicijn zijn voor je navel en verfrissing voor je beenderen.

SPREUKEN 3:8

Opnieuw wordt hier gesuggereerd dat je er wat je lichamelijke gezondheid betreft beter aan toe zult zijn als je wijs en verstandig leeft. Net als bij een lang leven gaat het om een tendens, een algemene regel die per saldo waarschijnlijk vaker wel dan niet opgaat.

8

God eren met bezit en eerstelingen

Vereer de HEERE met je bezit, met de eerstelingen van heel je opbrengst, dan zullen je schuren gevuld worden met overvloed en je perskuipen overlopen van nieuwe wijn.

SPREUKEN 3:9-10

Ook dit is weer hetzelfde soort waarneming als de andere waarover we het hebben gehad. Het zal niet altijd zo zijn dat iemand die vrijgevig is, rijk zal zijn. Dat je wijnpersbakken zullen overvloeien van nieuwe wijn en je schuren vol zullen zijn, betekent dat je een overvloed aan lichamelijke en materiële zegen zult hebben. Veel christenen hebben die, maar niet alle christenen. Zelfs degenen die God eren met hun vermogen, behoren niet noodzakelijk tot de rijkste lagen van de samenleving. In veel gevallen zijn de rijkste mensen in de samenleving juist het gewetenloosst, meedogenloosst, goddeloosst en misdadigst.

Aan de andere kant is de gedachte dat als je wilt dat God je zegent in materiële zaken, je ervoor moet zorgen dat je Hem eert met de materiële dingen die Hij je al heeft gegeven. Geef Hem de eerstelingen; stel Gods belang niet uit tot het laatst. Zet het vooraan. Als je hebt besloten om tien procent, of welk percentage dan ook, van wat God je heeft gegeven aan de Heere te geven, zeg dan niet: 'Als al het andere geregeld is, zal ik kijken of ik dat bedrag aan God kan geven.' Als je je ertoe geleid voelt een bepaald bedrag aan God te wijden, zorg dan dat Hij het eerst krijgt. Anders is er misschien niet genoeg over nadat je alles hebt gedaan wat je graag wilde doen. Stel Gods belang voorop.

Jezus zei in Mattheüs 6:33:

Maar zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden.

MATTHEÛS 6:33

Hij zei:

En al die dingen zullen je ook worden gegeven.

De dingen die Hij noemt, zijn voedsel en kleding. Hij sprak niet over enorme rijkdom. Voedsel en kleding kunnen gewoon de meest elementaire dingen zijn die nodig zijn om in leven te blijven. Paulus zei tegen Timotheüs in 1 Timotheüs 6:

Als wij echter voedsel en kleding hebben, zullen wij daarmee tevreden zijn.

1 TIMOTHEÛS 6:8

Dat is geen rijkdom. Dat betekent niet dat je volle schuren en overvloeiende wijnpersbakken hebt. Paulus eerde de Heere zeker met zijn vermogen en met alles in zijn leven, en Jezus deed dat ook. Maar Hij was naar aardse maatstaven geen rijk man.

Aan de andere kant, als ik rijk wilde zijn, zou ik ervoor willen zorgen dat ik God aan mijn kant hield en Hem de eerste plaats gaf. Maar ik wil Hem de eerste plaats geven, of ik nu rijk wil zijn of niet. Hij zegt dat het vaak zo is, en misschien was dat in Israël zo omdat de zegeningen van Israël materieel waren. De beloften die God aan Israël deed, betroffen materiële zegeningen, terwijl Gods beloften voor ons eerder geestelijke zegeningen betreffen. Het is mogelijk dat iemand die in Israël rechtvaardig was, meestal voorspoedig was. Toch waren er zelfs toen ongetwijfeld uitzonderingen, want Jezus zei:

En toen Hij Zijn ogen opgeslagen had naar Zijn discipelen, zei Hij: Zalig bent u, armen, want van u is het Koninkrijk van God.

LUKAS 6:20

In Jakobus staat:

Luister, mijn geliefde broeders, heeft God de armen van deze wereld niet uitverkoren om rijk te zijn in het geloof, en erfgenamen te zijn van het Koninkrijk, dat Hij beloofd heeft aan hen die Hem liefhebben?

JAKOBUS 2:5

Dat is een ander soort rijkdom dan volle schuren, maar het is nog steeds een rijkdom die waarde heeft, misschien zelfs grotere waarde. Lichamelijk arm zijn is geen schande. Het bewijst niet dat God je niet zegent, en ook niet dat je de Heere niet werkelijk eert met je bezittingen.

9

Gods tuchtiging als teken van liefde

Vers 11:

Mijn zoon, verwerp de vermaning van de HEERE niet en heb geen afkeer van Zijn bestraffing. Want de HEERE straft wie Hij liefheeft, zoals een vader doet met de zoon die hij goedgezind is.

SPREUKEN 3:11-12

Dit wordt aangehaald in Hebreeën 12, vers 5 tot en met 11. Het argument dat we naar de tuchtigende stem behoren te luisteren, luidt:

En u bent de vermaning vergeten waarmee u als kinderen wordt aangesproken: Mijn zoon, acht de bestraffing van de Heere niet gering en bezwijk niet, als u door Hem terechtgewezen wordt.

HEBREEËN 12:5

Dan haalt hij deze passage aan.

God tuchtigt inderdaad. God disciplineert inderdaad. Hoe ziet dat eruit? Het uit zich op zijn minst in een innerlijk besef dat je gezondigd hebt. Als je de verkeerde kant op gaat en je bent Gods kind, zal Hij je daarvan overtuigen. Vanbinnen zul je je daar niet prettig bij voelen. Daarnaast kan God de omstandigheden daadwerkelijk zo leiden dat ze behoorlijk onaangenaam worden. Hij kan toelaten dat de gevolgen van je zonden werkelijkheid worden. Zo vaak beseffen we niet hoeveel gevolgen zonde wel degelijk heeft, omdat God ons blijkbaar uit genade tegen die gevolgen beschermt. Als iedere keer dat we iets dwaas of verkeerd deden, de ergst denkbare gevolgen daaruit

voortkwamen, zou ons leven rampzaliger zijn dan we ons kunnen voorstellen. Want veel te vaak doen we dwaze dingen waarvan de afloop gemakkelijk rampzalig zou kunnen zijn. Toch worden die rampen gewoonlijk geen werkelijkheid, vanwege de genade van God. Maar soms laat Hij ze eenvoudigweg gebeuren. Soms is het tijd dat je de les leert, dat je een klein pak voor je broek krijgt. Daarom zal Hij de gevolgen van je daden over je laten komen, zodat je leert dat niet opnieuw te doen.

10

Wijsheid als boom des levens

Welzalig is de mens die wijsheid vindt, de mens die inzicht verkrijgt, want haar opbrengst is beter dan de opbrengst van zilver en haar inkomen beter dan bewerkt goud, zij is kostbaarder dan robijnen. Al jouw wensen zijn met haar niet te vergelijken. Lengte van dagen is in haar rechterhand, in haar linkerhand zijn rijkdom en eer. Haar wegen zijn lieflijke wegen, al haar paden zijn vrede. Zij is een boom des levens voor wie haar vastgrijpen: wie haar vasthouden, zijn gelukkig te prijzen.

SPREUKEN 3:13-18

Van tijd tot tijd spreekt de wijsheidsliteratuur over de levensboom. Die uitdrukking herinnert ons vanzelfsprekend aan de hof van Eden, waar twee opmerkelijke bomen speciaal onder de aandacht werden gebracht. De ene was de boom van de kennis van goed en kwaad, waarvan Adam en Eva niet mochten eten. Maar er was ook de levensboom. Het was hun niet verboden daarvan te eten, totdat ze gezondigd hadden. Toen werd het hun verboden ervan te eten.

De levensboom was er in feite voor hen om ervan te eten. De aard ervan wordt duidelijk uit de opmerkingen die God maakt nadat ze gezondigd hebben. Hij zei dat Hij niet wilde toestaan dat ze hun hand uitstrekten en van de levensboom aten, opdat ze niet zouden eten en eeuwig zouden leven.

Blijkbaar was de levensboom in de hof een boom waarvan het eten, waarschijnlijk voortdurend, je natuurlijke leven voortdurend in stand zou houden.

Ik geloof niet dat het de bedoeling is dat we de levensboom zien als iets waardoor ze eeuwig zouden leven als ze er één keer van aten. De eenvoudige reden daarvoor is dat we de levensboom opnieuw aantreffen in het Nieuwe Jeruzalem, in Openbaring 22, volgens mij in de eerste drie verzen. Daar staat dat de levensboom in het Nieuwe Jeruzalem werd gezien en iedere maand, oftewel twaalf keer per jaar, vrucht voortbrengt. Waarom zou dat nodig zijn als je er maar één keer van hoeft te eten? Als je er één keer van eet en vanaf dat moment eeuwig leven hebt, zou het niet nodig zijn dat hij tot in eeuwigheid ieder jaar opnieuw vrucht voortbrengt.

Het idee lijkt te zijn dat het een boom is waarvan iemand regelmatig behoort te eten. Zolang iemand ervan blijft eten, blijft zijn leven verlengd worden. We weten niet of Adam en Eva zelfs maar van de levensboom hadden gegeten voordat ze zondigden. We weten niet hoeveel tijd er verstreken was. Misschien hadden ze er voordien zelfs van gegeten. Ik zeg niet dat ze dat gedaan hebben. We weten het niet. Maar God ontnam hun de mogelijkheid om ervan te blijven eten, zodat hun leven daarna zou eindigen in plaats van voortdurend in stand gehouden te worden.

De levensboom vertegenwoordigt vanzelfsprekend op zijn minst eeuwig leven. Wij christenen zouden zeggen dat hij ongetwijfeld Jezus vertegenwoordigt, want in 1 Johannes 5:11 en 12 staat:

En dit is het getuigenis, namelijk dat God ons het eeuwige leven gegeven heeft; en dit leven is in Zijn Zoon. Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.

1 JOHANNES 5:11-12

Daarom is de Zoon als de levensboom. Je eet van Hem en het eeuwige leven is in Hem.

Met 'leven' bedoelt hij natuurlijk het eeuwige leven dat hij zojuist genoemd heeft.

Er is een eeuwig leven dat we in Christus hebben, zoals een wijnstok ranken heeft die hun leven eraan ontleen zolang ze ermee verbonden zijn en eraan verbonden blijven. Net zoals Adam en Eva naar alle waarschijnlijkheid van de levensboom moesten blijven eten om eeuwig leven te blijven hebben, zo moeten wij in Christus blijven. We hebben voortdurend eeuwig leven zolang we in Hem blijven, maar we moeten regelmatig, voortdurend, van Hem eten.

Het is niet zo dat we één keer van Hem eten, daarna eeuwig leven hebben en Hem de rest van ons leven kunnen verwaarlozen, terwijl we toch nog een eeuwig leven bezitten. We putten dat voortdurend uit Hem, zoals de ranken voortdurend het sap uit een wijnstok putten. Ik denk dat het de bedoeling was dat Adam en Eva voortdurend van de Boom des levens zouden eten, zodat ze eeuwig zouden leven.

11

De boom des levens in andere spreuken

De Boom des levens is een beeld van eeuwig leven, en voor ons van Christus. Het is daarom interessant dat hoofdstuk 3, vers 18 van Spreuken zegt:

Wijsheid is een levensboom voor wie haar vastgrijpt, en gelukkig zijn allen die haar vasthouden.

In Spreuken, hoofdstuk 11, vers 30, staat:

De vrucht van de rechtvaardige is een boom des levens, en wie zielen vangt, is wijs.

SPREUKEN 11:30

Ook daar betekent het waarschijnlijk eeuwig leven. Al weet ik niet zeker of Salomo werkelijk een openbaring had over de realiteit van eeuwig leven. Daar werd bijvoorbeeld in de wet, of in het Oude Testament in het algemeen, niet veel over gesproken. Maar Salomo had zeker een lang leven, een verlengd leven, en misschien zelfs eeuwig leven in gedachten. Maar dat lange en eeuwige leven is de vrucht van de rechtvaardigen, in hoofdstuk 11, vers 30.

In hoofdstuk 13, vers 12, staat dat uitgestelde hoop het hart ziek maakt, maar dat wanneer het verlangen wordt vervuld, het een Boom des levens is. Dat is nogal een vreemde uitspraak. Het is niet helemaal duidelijk wat hij daar denkt, maar je zou kunnen zeggen dat mensen op God hopen, terwijl ze misschien een onrealistische hoop hebben en hun hoop geen werkelijkheid wordt. Of misschien hopen ze op iets wat werkelijk beloofd is, maar gebeurt het niet zo snel. Het wordt uitgesteld, het wordt vertraagd, en dan wordt het hart ziek.

Ik heb veel mensen gekend die tijdens de Jezusbeweging tot bekering kwamen door prediking waarin werd gezegd: „Jezus komt onmiddellijk. Jezus komt onmiddellijk.” Mensen kwamen in groten getale naar voren. Maar toen kwam Hij niet onmiddellijk. Het is veertig jaar geleden. Er is een generatie voorbijgegaan sinds die mensen van de Jezusbeweging tot bekering kwamen, en hun werd verteld:

Voorwaar, Ik zeg u: Dit geslacht zal zeker niet voorbijgaan, totdat al deze dingen gebeurd zijn.

MATTHEÛS 24:34

Ze hadden deze hoop dat Jezus heel spoedig zou komen. Wel, Hij kwam niet heel spoedig. Hun hoop werd uitgesteld.

Dat wil niet zeggen dat de hoop dat Christus komt een onrealistische hoop is. Maar het is onrealistisch om te denken dat het binnen een bepaald tijdsbestek zal gebeuren. Daarom hadden ze een onrealistische hoop. Toen het niet gebeurde zoals zij dachten, raakten ze verbitterd tegenover het christendom. In veel gevallen verlieten ze het geloof. Maar wanneer datgene waarnaar wordt verlangd, komt, is het een Boom des levens. Zij die op Hem wachten, die hun hart niet ziek laten worden en wachten tot dat verlangde komt, zullen eeuwig leven hebben.

12

Een heilzame tong bevordert geestelijk leven

In hoofdstuk 15, vers 4, staat zelfs dat een heilzame tong een Boom des levens is. Ook daarvan, van hoofdstuk 15, vers 4, is de precieze betekenis moeilijk te achterhalen. Maar dat is nu juist het punt van Spreuken. Soms is het moeilijk te achterhalen wat hij bedoelt en moet je erover nadenken. Dat is de bedoeling. Ze zetten je aan het denken, omdat de betekenis niet zomaar aan de oppervlakte ligt.

Het medicijn van de tong is een boom des levens, maar verkeerdheid erin is een breuk in de geest.

SPREUKEN 15:4

Hij heeft het duidelijk over de manier waarop wat iemand zegt geestelijk welzijn kan bevorderen of geestelijke schade kan aanrichten. Een verdorven tong zal iemands geest breken. Daarmee breng je die persoon geestelijke schade toe. Maar wat iemand zegt, kan ook leven bevorderen, zelfs eeuwig leven. Dat is natuurlijk vooral waar als je het Evangelie met die persoon deelt.

Toch geldt dit niet alleen wanneer je het Evangelie zelf met een ongelovige deelt, maar zelfs bij christenen. Paulus zegt in Efeze, hoofdstuk 4:

Laat er geen vuile taal uit uw mond komen, maar wel iets goeds, wat nuttig is tot opbouw, opdat het genade geeft aan hen die het horen.

EFEZE 4:29

Dat is Efeze, hoofdstuk 4, vers 29. We moeten onze spraak zo beheersen dat wat uit onze mond komt andere mensen genade kan schenken, zodat het hun geestelijk voordeel kan schenken: opbouw. We moeten geen verdorven taal gebruiken die misschien aangenaam klinkt of vermakelijk is, maar hun niet werkelijk enig geestelijk

nut geeft. We moeten alleen spreken wat nuttig is voor de opbouw. Dat wil zeggen: voor geestelijke opbouw. Een heilzame tong kan geestelijk leven bevorderen, in sommige gevallen zelfs eeuwig leven.

Ik dacht dat ik even zou stilstaan bij de manier waarop Spreuken deze uitdrukking gebruikt: „een Boom des levens”. Het is niet altijd duidelijk wat hij in gedachten heeft wanneer hij die gebruikt, maar hij gebruikt haar wel, een keer of vijf.

13

Wijsheid in schepping, veiligheid en rust

Allereerst Spreuken 3:18. Dan vers 19:

De HEERE heeft de aarde met wijsheid gegrondvest, de hemel met inzicht gevestigd.

SPREUKEN 3:19

Dit zal in hoofdstuk 8 uitgebreider naar voren komen, wanneer de wijsheid een lied zingt waarin ze zich beroemt op haar prestaties, enzovoort. Ze zal zeggen:

De HEERE bezat Mij aan het begin van Zijn weg, al vóór Zijn werken, van oudsher.

SPREUKEN 8:22

en Hij vormde door haar de wereld. Wat dit natuurlijk betekent, is dat God bij het scheppen van alles wijs te werk ging. Hij gebruikte wijsheid. In de poëzie wordt wijsheid als persoon voorgesteld, maar wijsheid is eigenlijk gewoon wijsheid. Dat God wijsheid bezit, blijkt uit de wijze manier waarop Hij alles heeft gebouwd.

Door Zijn kennis hebben de diepe wateren zich een weg gebaand, en druipen de wolken van dauw. Mijn zoon, laat ze niet wijken van je ogen: neem wijsheid en bedachtzaamheid in acht.

SPREUKEN 3:20-21

Wat wordt in de gebruikte Engelse vertaling bedoeld met ‘them’ (‘ze’)? Dit moet waarschijnlijk terugverwijzen naar het allereerste vers:

Mijn zoon, vergeet mijn onderricht niet, en laat je hart mijn geboden in acht nemen,

SPREUKEN 3:1

Blijkbaar bedoelt hij dat met „ze” in vers 21.

Zij zullen leven zijn voor je ziel, een sieraad voor je hals. Dan zul je je weg onbezorgd gaan en je voet niet stoten. Als je neerligt, zul je niet angstig zijn, je zult neerliggen en je slaap zal aangenaam zijn.

SPREUKEN 3:22-24

Dat is zo vaak waar. Wanneer ons de slaap wordt ontnomen, komt dat doordat we ons zorgen maken, angstig zijn, spijt hebben, of nadenken over iets wat we nooit gedaan of gezegd zouden hebben als we wijzer waren geweest. Nu zijn er gevolgen. Die zijn ingewikkeld, ze blijven ons achtervolgen en ze houden ons wakker. We beseffen dat we niet eens zeker weten of alle gevolgen zich al hebben voltrokken. Misschien komt er nog meer. Je beseft dat je iets dwaas hebt gedaan. Misschien zijn er nog helemaal geen gevolgen geweest, maar lig je in bed na te denken over hoe dwaas het was wat je hebt gedaan en hoe slecht het daardoor zou kunnen aflopen. Als je wijsheid hebt, heb je dat soort problemen niet zo vaak. Je doet wat wijs is. Wanneer je doet wat wijs is, zul je nooit enige reden hebben om daar spijt van te krijgen. Misschien word je vervolgd omdat je iets wijs hebt gedaan. Jezus deed beslist altijd wat wijs was. Daardoor werd Hij gedood, maar volgens mij had Hij geen spijt. Misschien ervaar je even angst voor

sommige dingen die mensen je zullen aandoen. Maar omdat je de Heere vreest, heb je een zuiver geweten. Daarom is het iets anders wanneer je weet dat je misschien enig kwaad zult lijden omdat je doet wat juist is. Maar Jezus zei:

Zalig zijn zij die vervolgd worden om de gerechtigheid, want van hen is het Koninkrijk der hemelen.

MATTHEÛS 5:10

Hij zei:

Verblijd u op die dag en spring op van vreugde, want zie, uw loon is groot in de hemel. Hun vaders deden immers evenzo met de profeten.

LUKAS 6:23

Maar het is moeilijk om je te verheugen wanneer je lijdt omdat je iets hebt gedaan terwijl je wist, of had moeten weten, dat je het niet moest doen, en je daar nu voor lijdt. Dan heb je natuurlijk ook nog de extra pijn van de knagende spijt over wat je hebt gedaan. Dus:

Als je neerligt, zul je niet angstig zijn, je zult neerliggen en je slaap zal aangenaam zijn. Wees niet bevreesd voor plotselinge angst of voor verwoesting door goddelozen, als die komt, want de HEERE is je hoop, Hij zal je voet bewaren voor gevangenschap.

SPREUKEN 3:24-26

14

Goeddoen, schulden betalen en naasten steunen

Nu vers 27:

Onthoud het goede niet aan wie er recht op hebben als het binnen je macht ligt dat te doen. Zeg niet tegen je naaste: Ga heen en kom nog eens terug en morgen zal ik het geven, terwijl het bij jou is.

SPREUKEN 3:27-28

Hij kan allerlei situaties in gedachten hebben. Misschien denkt hij aan de situatie waarin je werknemers hebt. In het Oude Testament adviseerde de Bijbel werkgevers zelfs om hun werknemers dagelijks te betalen. In die samenleving lagen de zaken anders dan in deze samenleving. De meeste van onze werknemers kunnen ermee uit de voeten dat ze iedere twee weken hun loon krijgen en kunnen in de tussentijd rondkomen. In Bijbelse tijden waren de mensen zo arm. Er was bijna geen middenklasse. Er waren enkele zeer rijke mensen en een heleboel zeer arme mensen. En zeer arm betekende dat ze ongeveer genoeg hadden om hun gezin die dag te eten te geven, als ze geluk hadden, als ze toevallig die dag werk hadden. En ze werden dagelijks betaald.

Zelfs in de gelijkenis van Jezus over de man die eropuitging en arbeiders inhuurde, werkten sommigen de hele dag, sommigen een paar uur en sommigen aan het einde maar één uur. Aan het einde van de dag kwamen ze hun loon halen. Zo hoorde het te gaan. De wet van Mozes schreef zelfs voor dat een arbeider nog diezelfde dag, aan het einde van de dag, betaald moest worden. Dat kwam er voornamelijk door dat ze niet genoeg hadden om het twee dagen vol te houden. In de meeste gevallen kregen ze voor één dag ongeveer zoveel betaald als ze nodig hadden om hun gezin de volgende dag te eten te geven.

Het kan dus zijn dat hij bedoelt dat je de betaling van je arbeiders niet moet uitstellen wanneer je het geld daadwerkelijk hebt. Zeg niet:

Kom er morgen maar voor terug.

Maar het is ook mogelijk dat hij het heeft over het terugbetalen van een schuld, of dat je iets van je naaste hebt wat hij je heeft uitgeleend en hij het terug wil. Zeg niet: 'Morgen', wanneer hij het nu wil. Je hebt het nu. Je kunt het nu geven.

Ik herinner me dat dit vers soms als leidraad voor ons diende toen we de Great Commission School aan de kust van Oregon net hadden opgericht. We zaten meestal heel krap bij kas. Dat kwam onder andere doordat we wel geld voor kost en inwoning vroegen, maar het eigenlijk nooit echt in rekening brachten. Als mensen het geld niet hadden, lieten we hen toch komen. Daardoor hadden we altijd meer mensen die meeaten dan mensen die betaalden. We hadden een groot gebouw. De elektriciteitsrekening bedroeg soms ongeveer drieduizend dollar per maand, en dat was in de tijd dat drieduizend dollar veel geld was. Nutsvoorzieningen waren niet goedkoop. Ze waren een stuk goedkoper dan nu, maar we hadden veel uitgaven.

Soms hadden we precies genoeg om de rekeningen te betalen, maar was er iets wat we een paar dagen later heel graag wilden aanschaffen. We wilden het geld dan niet uitgeven om de elektriciteitsrekening te betalen, omdat we daardoor niet meer konden aanschaffen wat we heel graag wilden hebben. Maar telkens wanneer we in die situatie zaten, liet dit vers zelf ons zien wat we moesten doen:

Zeg niet tegen je buurman: Ga maar weg en kom morgen terug, dan geef ik het je, als je het bij je hebt.

Je bent het nu verschuldigd. Je hebt het. Betaal het nu.

En dus betaalden we het elke keer op tijd, ook al zouden we ons wat geruster hebben gevoeld als we een kleine buffer hadden gehad, of al was er iets anders waarin we voor de school wilden investeren. We vonden dat bestaande rekeningen op tijd betaald moesten worden, ook al kun je waarschijnlijk uitstel krijgen, of kunnen mensen het

geld niet snel bij je innen als je niet op tijd betaalt. Ze zouden je voor de rechter kunnen slepen, maar dat zou hun veel tijd kosten. Misschien zouden ze dat niet eens doen, omdat een rechtszaak zo veel zou kosten.

Je denkt dus misschien: 'Ik kan ermee weggkomen als ik dit niet op tijd betaal, in elk geval een tijdje.' Wijsheid, althans morele wijsheid in de Bijbel, houdt niet in dat je doet waarmee je weet dat je kunt weggkomen. Je doet wat tegenover je naaste juist is. Als je het hem schuldig bent en je hebt het, stel de betaling dan niet uit. Zeg niet tegen hem: 'Morgen betaal ik je.' Betaal het af. Zorg dat je schulden afbetaald worden. Je zult een stuk beter slapen.

Smeed geen kwaad tegen je naaste, terwijl hij onbezorgd bij jou woont. Klaag een mens niet zonder reden aan als hij jou geen kwaad heeft gedaan.

SPREUKEN 3:29-30

Val dus geen mensen lastig die je nooit hebben geprovoceerd. Je naaste is er om je in nood als vriend bij te staan. Wanneer je iets nodig hebt, is hij er om je steun te geven en je tegen agressie te beschermen, en misschien om je te helpen wanneer je arm bent. Maar jij bent er op die manier ook voor hem. Beraam geen kwaad tegen hem. Het is de bedoeling dat jullie elkaar wederzijds steunen. Daar zijn burens voor.

Vers 31:

Wees niet jaloers op een man van geweld en verkies geen van zijn wegen, want wie afwijkt van de rechte weg is voor de HEERE een gruwel, maar met de oprechten gaat Hij vertrouwelijk om.

SPREUKEN 3:31-32

—dat wil zeggen, Gods geheime raad—

15

God deelt Zijn geheimen met Zijn vrienden

Het geheim van de HEERE is een interessant begrip. Het idee is dat iedereen geheimen heeft die hij alleen aan zijn beste vrienden vertelt. Er zijn dingen die je aan het publiek laat weten, dingen die je aan een grotere vriendenkring laat weten, en dingen die je alleen aan je meest vertrouwde vrienden zou vertellen. Dat zijn de persoonlijkste dingen, de intiemste dingen, en die deel je niet zomaar met iedereen. Je bewaart ze voor mensen die volgens jou betrouwbaar zijn, mensen van wie je denkt dat ze ze niet verder zullen vertellen, want het zijn per definitie geheimen. Er zijn dingen die je misschien aan niemand zou vertellen, behalve dat je het bijna niet kunt verdragen ze helemaal voor jezelf te houden. Daarom wil je ze met iemand delen, maar dan moet je wel iemand vinden die betrouwbaar is.

In een van de Spreuken staat:

Wie al lasterend zijn weg gaat, openbaart geheimen, maar wie betrouwbaar van geest is, bedekt een zaak.

SPREUKEN 11:13

God heeft ook geheimen, en Hij vertelt Zijn geheimen niet aan iedereen. Hij vertelt ze aan Zijn goede vrienden. Weet je nog wat Jezus zei toen Hij in Johannes 15 met de discipelen in de bovenzaal was? Hij zei:

Ik noem u niet meer dienaren, want een dienaar weet niet wat zijn heer doet, maar Ik heb u vrienden genoemd, omdat Ik u alles wat Ik van Mijn Vader gehoord heb, bekendgemaakt heb.

JOHANNES 15:15

Het idee is dus: jullie zijn de mannen aan wie Ik alles ga toevertrouwen wat God Mij heeft laten zien. Ik ga dit niet aan iedereen vertellen. Jullie zijn Mijn vrienden. Dienaren zijn ook fijn. Het is fijn om dienaren in huis te hebben, maar zij worden niet in alle geheimen ingewijd. Alleen goede vrienden worden dat.

Er staat:

Een verdorven mens is een gruwel voor de Heer, maar Zijn geheime raad —Zijn geheim. In de Engelse vertaling staat het woord ‘counsel’ cursief gedrukt. Dat woord staat namelijk niet werkelijk in het Hebreeuws. Er staat alleen:

want wie afwijkt van de rechte weg is voor de HEERE een gruwel,
maar met de oprechten gaat Hij vertrouwelijk om.

SPREUKEN 3:32

Als je Psalm 25 bekijkt, zie je dat deze uitdrukking, ‘Gods geheim’, al vóór de tijd van Salomo werd gebruikt door zijn vader, David. In Psalm 25:14 staat:

Vertrouwelijk gaat de HEERE om met wie Hem vrezen, Zijn
verbond maakt Hij hun bekend.

PSALMEN 25:14

Zij die God vrezen, of, zoals Salomo zegt, de oprechten, hebben een bijzondere relatie met God. Het is een vertrouwensrelatie, waarin God hun dingen zal toevertrouwen die Hij andere mensen niet zou toevertrouwen.

Geef het heilige niet aan de honden, en werp uw parels niet voor
de zwijnen, opdat die ze niet op enig moment met hun poten
vertrappen, zich omkeren en u verscheuren.

MATTHEÛS 7:6

Hij werpt Zijn parels niet voor de zwijnen en geeft het heilige niet aan de honden, maar Hij zal die dingen wel aan iemand geven. Hij zal met godvrezende mensen dingen delen die Hij niet met iedereen zal delen.

In Amos 3:7 staat:

Voorzeker, de Heere HEERE doet niets tenzij Hij Zijn geheimenis heeft geopenbaard aan Zijn dienaren, de profeten.

AMOS 3:7

Dat is altijd een intrigerend vers voor mij geweest.

Er waren mensen die in het Oude Testament mannen Gods of dienaren van de HEERE werden genoemd. Dat waren de profeten. De uitdrukking ‘een man Gods’ betekende in het Oude Testament een man die op een bijzondere manier aan God toebehoort, iemand die Gods woordvoerder is. Het was altijd een aanduiding van een profeet. Tegenwoordig zouden wij iedere godvrezende man een man Gods noemen, maar in het Oude Testament betekende de term ‘man Gods’ specifiek een profeet. Er waren mannen Gods met wie God Zijn geheimen deelde, en zij deelden die met de godvrezenden. Maar kennelijk deed God niets van betekenis zonder Zijn vrienden er eerst van op de hoogte te stellen.

Dat is een van de redenen waarom ik er altijd voor open heb willen staan om te luisteren wanneer mensen beweren dat ze profeteren. Ik geloof niet dat iedereen die beweert te profeteren, dat werkelijk doet. Ik geloof niet dat iedereen die zegt:

Dit zegt de Heer:

werkelijk namens God spreekt. Ik denk dat sommige mensen fouten maken, en ik denk dat er mensen zijn die gewoon regelrechte bedriegers zijn en zo praten. Maar ik wil de echte profeten wel horen. Als God iets gaat doen, zal Hij dat niet doen zonder het Zijn vrienden te vertellen. Ik zou graag bij Zijn vrienden horen. Ik zou graag toegang hebben tot die informatie voor ingewijden, want God heeft geheimen. Hij deelt die niet met iedereen.

16

God geeft de nederigen genade en kracht

Nu Spreuken 3:33-34:

De vloek van de HEERE rust op het huis van de goddeloze, maar de woning van de rechtvaardigen zal Hij zegenen. De spotters zal Híj wel bespotten, maar zachtmoedigen zal Hij genade geven.

SPREUKEN 3:33-34

Dit wordt iets anders weergegeven wanneer het in het Nieuwe Testament wordt aangehaald. Ik weet zeker dat je ermee bekend bent:

Hij echter geeft des te meer genade. Daarom zegt de Schrift: God keert Zich tegen de hoogmoedigen, maar aan de nederigen geeft Hij genade.

JAKOBUS 4:6

Dit wordt aangehaald in Jakobus 4:6.

Het wordt ook aangehaald in 1 Petrus 5:5, woordelijk aangehaald, maar niet uit het Hebreeuws, uit de Septuaginta. In de Septuaginta, het Griekse Oude Testament, staat:

Evenzo, jongeren, wees aan de ouderen onderdanig; en wees allen elkaar onderdanig. Wees met nederigheid bekleed, want God keert Zich tegen de hoogmoedigen, maar de nederigen geeft Hij genade.

1 PETRUS 5:5

Hier in het Hebreeuws staat:

De spotters zal Híj wel bespotten, maar zachtmoedigen zal Hij genade geven.

SPREUKEN 3:34

Verzen als deze hebben mij altijd getroffen als heel belangrijk om in gedachten te houden, omdat ze laten zien dat iemand die nederig is hulp van God zal ontvangen, genade zal ontvangen. Genade kan betekenen dat God iemand ruimhartig behandelt, beter dan mensen verdienen. Of het kan werkelijk betekenen dat God iemand kracht en hulp geeft. Toen Paulus bad of zijn doorn in het vlees weggenomen mocht worden, zei God:

Maar Hij heeft tegen mij gezegd: Mijn genade is voor u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht. Daarom zal ik veel liever roemen in mijn zwakheden, opdat de kracht van Christus in mij komt wonen.

2 KORINTHE 12:9

Hij bedoelt niet: 'Ik ga je jouw zonden vergeven.' Hij zegt: 'Ik zal je staande houden en je kracht geven midden in je lijden, in plaats van het lijden weg te nemen.'

We denken vaak alleen aan genade in haar functie als Gods ruimhartige bereidheid om mensen te vergeven die geen vergeving verdienen. Dat is genade inderdaad, maar Zijn genade is ook zichtbaar wanneer Hij Zijn volk bekwaam maakt, kracht geeft en staande houdt in tijden van grote nood. De Bijbel zegt:

Laten wij dan met vrijmoedigheid naderen tot de troon van de genade, opdat wij barmhartigheid verkrijgen en genade vinden om geholpen te worden op het juiste tijdstip.

HEBREEËN 4:16

In Hebreëën vinden we barmhartigheid, dat is de vergeving van onze zonden, en we vinden genade die ons in ons leven helpt, wanneer we vrijmoedig tot de troon van de genade komen.

17

Hoogmoed maakt God tot tegenstander

God geeft dat aan nederige mensen. Zij denken niet hoog over zichzelf en stellen weinig vertrouwen in zichzelf. Voor wat zij nodig hebben, kijken zij niet naar zichzelf, maar naar God. Geloof is een daad van nederigheid: je vertrouwt op iemand anders in plaats van op jezelf.

Maar de hoogmoedigen en de spotters weerstaat God. Ik kan me niets voorstellen wat minder wenselijk is dan dat God mij weerstaat. Ik probeer iets te doen en bots tegen een muur, en die muur is God, Die zegt: 'Sorry, Ik ga dit weerstaan. Ik ga alles wat je doet weerstaan, omdat Ik je vijand ben. Ik ga niet zegenen wat je doet. Ik ga alles wat je doet dwarsbomen.'

Hoogmoedig zijn is een belediging voor God. In Spreuken 6 staat dat er zes dingen zijn die God haat, ja, zeven zijn Hem een gruwel. Het eerste wat genoemd wordt, is een hoogmoedige blik. Er zijn bepaalde dingen die God gewoon niet in een mens kan verdragen, en bovenaan de lijst staat een hoogmoedige blik. Dat is Spreuken 6:16-17. Het lijkt zo ongepast dat een nietig schepsel hoogmoedig is terwijl zo'n grote God toekijkt, en terwijl die mens zichzelf hoort af te meten aan de maatstaf van God, niet aan de maatstaven van andere mensen. Iedereen die hoogmoedig is, houdt geen rekening met die maatstaf. Zo iemand gebruikt een verkeerde maatstaf. Het is dwaasheid.

Zelfs toen ik als tiener nog maar net in de bediening stond, weet ik nog dat ik dacht dat hoogmoedig zijn iets angstaanjagends is, omdat God de hoogmoedigen weerstaat. Ik heb altijd gewenst dat ik nederiger was dan ik ben, omdat God dan meer genade zou geven. Ik ben niet erg nederig. Soms stellen mensen me voor, bijvoorbeeld op YWAM-bases, wanneer ze me aan nieuwe scholen en nieuwe studenten voorstellen, en dan zeggen ze: 'Dit is de nederige dienaar van God,' of iets dergelijks. Dan denk ik: 'Waar

hebben ze dat vandaan?’ Ik ken mezelf beter dan dat. Ik hoop dat ik niet doe alsof. Ik hoop dat ik niet doe alsof ik nederig ben en mensen voor de gek houd, want ik ben niet erg nederig. Maar het is wel mijn verlangen om nederig te zijn.

18

Jezelf vernederen en anderen voorrang geven

Veel mensen bidden of God hen nederig wil maken. Maar eerlijk gezegd heeft God dat liever niet. Het is altijd:

Verneder u voor de Heere, en Hij zal u verhogen.

JAKOBUS 4:10

Jij vernedert jezelf. God vernedert je alleen als dat met veel pijn gepaard gaat. God vernedert mensen inderdaad, maar dat is een laatste redmiddel. Ze hadden zichzelf moeten vernederen.

Je hebt twee keuzes. Je kunt jezelf vernederen onder de machtige hand van God, en Hij zal je verhogen. Of je kunt weigeren jezelf te vernederen en je door Hem laten vernederen, wat meestal betekent dat Hij je te kijk zet. Wanneer God je vernedert, gaat dat nogal hardhandig, omdat Hij de hoogmoed uit je moet slaan. Dat kan een harde behandeling van God zijn.

Jezelf vernederen betekent dat je jezelf lager plaatst, dat je jezelf lager stelt. Paulus zegt in Romeinen 12:10 dat wij elkaar in eerbetoon moeten voorgaan:

Heb elkaar hartelijk lief met broederlijke liefde. Ga elkaar voor in eerbetoon.

ROMEINEN 12:10

Neem zelf de lagere positie in en acht de ander hoger dan jezelf. Of beschouw die ander ten minste als even belangrijk als jij, of belangrijker, en geef hem voorrang. Misschien is dat niet hoe je hem eerlijk beoordeelt, want je weet misschien dat hij op een bepaald gebied niet zo goed is als jij. Maar dit is jezelf lager stellen.

In Filippenzen hoofdstuk 2 zegt Paulus:

Doe niets uit eigenbelang of eigendunk, maar laat in nederigheid de een de ander voortreffelijker achten dan zichzelf.

FILIPPENZEN 2:3

Plaats jezelf lager. Dat staat in de context waarin Paulus zegt:

Laat daarom die gezindheid in u zijn die ook in Christus Jezus was,

FILIPPENZEN 2:5

Hij bestond in de gestalte van God en Hij vernederde Zichzelf. Hij ontledigde Zichzelf en nam de lage positie in. Dat is de gezindheid van Christus die wij in ons behoren te hebben. Jezelf vernederen betekent dus eenvoudig dat je jezelf lager inschat.

Misschien lukt het je niet helemaal om jezelf ervan te overtuigen dat je werkelijk slechter bent dan anderen. En misschien ben je dat ook niet, en misschien moet je ook niet denken dat je dat bent. Je hoort tenslotte niet onrealistisch te zijn. Nederigheid is in feite realisme. Maar het is niet altijd realistisch om te zeggen: 'Ik ben werkelijk veel slechter dan die persoon daar,' want die persoon is misschien in feite net zo slecht als ik, of erger. De kans is groot dat dit zo is, maar ik weet niet of dat waar is. Maar ik ken mezelf. Ik ken mijn gebreken. Daarom kijk ik naar de ander en geef ik hem het voordeel van de twijfel. Ik weet niet dat hij even slecht is als ik. Misschien is hij dat wel, maar het is niet aan mij om daarover te oordelen. Ik ben hier om over mezelf te oordelen.

19

Nederigheid als nuchtere zelfkennis

In Romeinen hoofdstuk 12, vers 3, zei Paulus:

Want door de genade die mij gegeven is, zeg ik ieder onder u niet hoger te denken dan hij moet denken, maar laat hij denken in bescheidenheid, naar de mate van geloof zoals God die aan ieder heeft toebedeeld.

ROMEINEN 12:3

Denk niet hoger over jezelf dan je behoort te denken, maar denk bezonnen. Wat zegt hij? De gebruikte Engelse vertaling zegt hier ‘think soberly’, oftewel ‘nuchter denken’. Als je te hoog over jezelf denkt, ben je volgens die formulering niet nuchter. Met ‘nuchter’ bedoelt hij niet alleen het tegenovergestelde van dronken. Hij bedoelt dat je, net als iemand die dronken is, de werkelijkheid onscherp ziet. Je ziet wazig. Je beoordelingsvermogen is aangetast wanneer je niet nuchter bent. Nuchter zijn betekent dat je beoordelingsvermogen niet aangetast is. Dus zegt hij:

Denk niet te hoog over jezelf.

want dat is het tegenovergestelde van bezonnen denken. Als je beoordelingsvermogen niet aangetast is, zul je weten dat je niet te hoog over jezelf moet denken.

Als je wel te hoog over jezelf denkt, is dat kennelijk de meest ongepaste houding die een mens kan hebben. In Gods ogen is iedereen zo klein, dat iedereen die anders over zichzelf denkt eenvoudigweg lachwekkend is. Het is bespottelijk en aanstootgevend voor God, want het betekent dat zo iemand niet aan God denkt. Of misschien denkt hij wel aan Hem, maar denkt hij te gering over Hem, zodat hij zichzelf niet bepaald als Zijn mindere ziet. Iedereen die voeling heeft met de werkelijkheid, weet hoe ver hij beneden God staat. Dat is de grondslag van nederigheid.

Af en toe kom je iemand tegen die geen acht slaat op Gods superioriteit en daardoor trots is op zichzelf. Ik denk aan die passage in Psalm 50. God bestraft mensen en zegt:

Stel je voor dat mensen dat denken, dat ze zelfs in staat zijn te overwegen dat God precies zo is als wij. Het is Psalm 50:21:

Zulke dingen doet u en Ik zwijg; u denkt dat Ik net zo ben als u.
Ik zal u straffen en uw zonden voor uw ogen uitstallen.

PSALMEN 50:21

zegt God. Omdat wij ons leven leiden in het bewustzijn van God, en God oneindig ver boven ons staat, zou dat er automatisch voor moeten zorgen dat wij ervoor terugdeinzen te denken dat wij iets voorstellen. Paulus zei:

Want als iemand denkt iets te zijn, terwijl hij niets is, bedriegt hij zichzelf.

GALATEN 6:3

Hij zei:

Want door de genade die mij gegeven is, zeg ik ieder onder u niet hoger te denken dan hij moet denken, maar laat hij denken in bescheidenheid, naar de mate van geloof zoals God die aan ieder heeft toebedeeld.

ROMEINEN 12:3

Acht anderen hoger dan jezelf.

20

Nederigheid gaat aan genade vooraf

Dat is wat de Bijbel over nederigheid zegt. En de Bijbel zegt dat God genade geeft aan wie nederig zijn. Natuurlijk zijn er mensen, en ik denk daarbij aan mensen van calvinistische overtuiging, die zouden zeggen dat er geen nederige mensen zijn voordat zij genade ontvangen. Zij zeggen dat God je uit genade niet alleen moet

uitkiezen, maar je ook moet wederbaren en je genade moet geven. Dan kun je jezelf vernederen, dan kun je je bekeren en dan kun je geloven. Maar voordat dat gebeurt, ben je zo totaal verdorven dat je jezelf onmogelijk zou vernederen.

Maar de Bijbel stelt het altijd precies andersom voor. Ik weet werkelijk niet goed hoe iemand een theologie kan aanhangen die zozeer het omgekeerde is van wat de Bijbel overal zegt. Overal is het:

Als je gelooft, zul je leven hebben. Als je jezelf vernedert, zul je genade ontvangen.

Het is niet:

Als God je genade geeft, zul je jezelf vernederen. Als je leven hebt, zul je geloven.

Dat wordt nooit gezegd. Dat wordt nergens in de Bijbel gesteld. Er staat altijd:

Als je dit doet, zal God op deze manier reageren.

Een van die dingen is dat God je genade zal geven als je nederig bent.

Er zijn nederige mensen, zelfs onder niet-christenen. Er zijn nederige niet-christenen. Veel mensen zeggen: „Nee, die kunnen er niet zijn, want ze hebben zich niet aan God onderworpen. Ze verheffen zichzelf boven God.” Maar zij weten niets van God af. Als ze werkelijk nederig zijn, zal God hun genade geven. Ik weet niet of dat betekent dat ze behouden zullen worden, maar God zal hun gunstig gezind zijn. God ziet graag nederigheid in mensen. Voor Hem is dat iets prachtigs, terwijl arrogantie, trots en spotternij Hem aanstoot geven. En Hij bespot de hoogmoedigen.

Er staat in Spreuken 3:35:

Wijzen zullen eer ontvangen, maar dwazen laden schande op zich.

SPREUKEN 3:35

maar:

De gebruikte Engelse vertaling formuleert het als volgt: ‘maar schaamte zal de erfenis van dwazen zijn.’

Een wijs man zal met andere woorden geëerd worden. De herinnering aan hem zal in ere worden gehouden. Maar de nalatenschap van dwazen is schande. Iemand die voor een dwaze weg kiest, heeft het misschien een tijdlang naar zijn zin, maar men zal met schaamte aan hem terugdenken. Achteraf zullen mensen geen hoge dunk van hem hebben. En zelfs tijdens zijn leven wordt hij misschien gewoon gezien als een eikel en heeft hij aan zijn keuzes niets anders dan schande overgehouden. Zo verloopt hoofdstuk 3.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Spreuken 1:23
- Spreuken 3:5
- Spreuken 3:1
- Spreuken 2:1
- Spreuken 3:2
- Spreuken 3:3
- Spreuken 3:4
- Spreuken 3:7
- Spreuken 3:8
- Spreuken 3:9-10
- Mattheüs 6:33
- 1 Timotheüs 6:8
- Lukas 6:20
- Jakobus 2:5
- Spreuken 3:11-12
- Hebreëën 12:5
- Spreuken 3:13-18
- 1 Johannes 5:11-12
- Spreuken 11:30
- Mattheüs 24:34
- Spreuken 15:4

- Efeze 4:29
- Spreuken 3:19
- Spreuken 8:22
- Spreuken 3:20-21
- Spreuken 3:22-24
- Mattheüs 5:10
- Lukas 6:23
- Spreuken 3:24-26
- Spreuken 3:27-28
- Spreuken 3:29-30
- Spreuken 3:31-32
- Spreuken 11:13
- Johannes 15:15
- Spreuken 3:32
- Psalmen 25:14
- Mattheüs 7:6
- Amos 3:7
- Spreuken 3:33-34
- Jakobus 4:6
- 1 Petrus 5:5
- Spreuken 3:34
- 2 Korinthe 12:9
- Hebreëën 4:16
- Jakobus 4:10
- Romeinen 12:10
- Filippenzen 2:3
- Filippenzen 2:5
- Romeinen 12:3
- Psalmen 50:21
- Galaten 6:3
- Spreuken 3:35

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.